

PRINCIPIUL CONFIDENȚIALITĂȚII TESTAMENTULUI

Iulia BĂNĂRESCU

Universitatea de Stat din Moldova

Principiul confidențialității testamentului vine să asigure realizarea în mod corespunzător a voinței testatorului în privința dispunerii de bunurile sale pentru cauză de moarte și care este propriu numai succesiunii testamentare. Prin esența sa juridică, are ca scop să impună unele obligațiuni persoanelor care, conform legislației, au participat la întocmirea, modificarea sau revocarea testamentului, să păstreze această taină până la momentul deschiderii succesiunii testamentare.

Cuvinte-cheie: *principiu, confidențialitate, consimțământ, secret profesional, activitate notarială.*

THE PRINCIPLE OF CONFIDENTIALITY OF THE WILL

The principle of confidentiality of the will comes to achieve the proper disposition of the testator wish with respect to his property for cause of death, which is specific only for testamentary succession. Through its legal essence, aims to impose some obligations to the persons who under the law, participated in the preparation, modification or revocation of the will, to keep this secret until the opening of testamentary succession.

Keywords: *principle, confidentiality, consent, secret, professional, notarial activity.*

Principiul confidențialității testamentului vine să asigure realizarea în mod corespunzător a voinței testatorului în privința dispunerii de bunurile sale pentru cauză de moarte care, spre deosebire de celelalte principii analizate, este propriu numai succesiunii testamentare.

În literatura de specialitate autohtonă, esența acestei exigențe legale este tratată de unii autori [1, p.28] prin prisma interdicțiilor ce derivă din drepturile profesionale ale notarilor și ale celorlalți angajați ai birourilor notariale, fără a se face careva precizări asupra corelației dintre drepturile notarului și interdicțiile legale.

Apreciind dimensiunile juridice ale principiului confidențialității testamentului, considerăm că, *stricto sensu*, el constituie un element structural al principiului păstrării secretului profesional impus activității notariale, care este conturat expres de legislație și recunoscut unanim de doctrină [1, p.28; 2, p.47; 3, p.8-9].

În materie de succesiune testamentară, principiul confidențialității constituie o cerință impusă de legislația civilă care vine să asigure realizarea în mod corespunzător a unor condiții de fond al testamentului, cum ar fi prevenirea vicierii consimțământului exprimat de testator la momentul întocmirii, modificării sau revocării testamentului, iar, în unele cazuri, poate servi drept temei de modificare a cauzei, ceea ce în mod automat ar duce la revocarea testamentului.

Oportunitatea acestei exigențe legale se justifică și prin faptul că, de regulă, prin întocmirea testamentului în unele cazuri testatorul dispune de a transmite toată averea sa unei persoane cu care acesta nu se află în relații de rudenie, înlăturând astfel de la moștenire pe toți succesorii legali, iar divulgarea faptului de întocmire a testamentului până la deschiderea moștenirii de obicei creează nemulțumiri din partea moștenitorilor legali, ceea ce în practică ar crea unele dificultăți. Spre exemplu, moștenitorii legali aflând despre faptul că, prin întocmirea testamentului, aceștia au fost dezmoșteniți, cu titlu de răzbunare ei ar putea contribui la determinarea testatorului de a-și revoca testamentul, sau ar încerca să pregătească suportul probatoriu pentru a-l declara pe moștenitorul testamentar succesori nedemn, sau să insinueze unele situații ce ar putea servi drept temei de declarare a nulității testamentului după decesul testatorului.

Principiul confidențialității testamentului, prin esența sa juridică, are ca scop să impună unele obligațiuni persoanelor care, conform legislației, au participat la întocmirea, modificarea sau la revocarea testamentului, să păstreze această taină până la momentul deschiderii succesiunii testamentare.

Conținutul principiului confidențialității testamentare poate fi desprins din dispoziția art.1463 din Codul civil, care prevede că „notarul, o altă persoană care autentifică testamentul, martorii, precum și persoana care a semnat testamentul în locul testatorului, nu au dreptul, până la deschiderea succesiunii, să dea publicității date despre conținutul testamentului, despre întocmirea, modificarea sau revocarea lui”.

Prevederi similare asupra confidențialității testamentului se regăsesc în majoritatea codurilor civile, spre exemplu: în Codul civil al României (art.807), în Codul civil al Federației Ruse (art.1130), în Codul civil al Ucrainei (art.1255), în Codul civil al Georgiei (art.1363), în Codul civil al Franței (art.867), în Codul civil al Portugaliei (art.1125), în Codul civil al Spaniei (art.1264) etc.

Reieșind din prevederea de la art.1463 din Codul civil al Republicii Moldova, ținem să precizăm că legiuitorul a conturat într-un mod lapidar subiectele cărora li se interzice să divulge careva informații asupra faptului întocmirii, modificării sau revocării testamentului, ceea ce în practică poate crea un șir de dificultăți în ce privește individualizarea persoanei culpabile de divulgarea informației despre întocmirea testamentului.

În sensul prezentei reglementări, această exigență legală își menține acțiunea până la momentul deschiderii succesiunii, pentru a se evita alterarea voinței testatorului de a dispune pentru cauză de moarte de bunurile sale sau exercitarea căreiva influențe din partea altor persoane la realizarea sau modelarea acestei libertăți.

Sub aspectul activității profesionale a notarilor, esența principiului confidențialității testamentului se poate desprinde din art.6 al Legii cu privire la notariat [4], în care se menționează că „persoana care desfășoară activitate notarială are obligația să păstreze secretul profesional cu privire la actele îndeplinite și la faptele care i-au fost cunoscute în timpul activității sale”.

În sensul acestei reglementări, trebuie să precizăm că păstrarea secretului profesional nu acoperă pe deplin esența principiului confidențialității succesiunii testamentare, deoarece la întocmirea testamentului în anumite cazuri pot participa și alte persoane ce nu dispun de careva atribuții funcționale, cum ar fi martorii sau persoana care a semnat în locul testatorului, traducătorii autorizați în cazul întocmirii testamentelor cu element de extraneitate.

Chiar dacă reglementarea respectivă se referă în mod exclusiv la persoanele care nemijlocit desfășoară activitate notarială, propunem, cu titlu de *de lege ferenda*, că articolul în cauză să fie completat cu unele precizări referitoare la persoanele care, în limita unor atribuții funcționale, contribuie la îndeplinirea actelor notariale sau exercită controlul asupra activității birourilor notariale, obligându-le să păstreze secretul actului notarial.

În ce privește determinarea limitelor de extindere a acestei obligațiuni profesionale, conform unor opinii doctrinare [2, p.47], obligația de păstrare a secretului actelor notariale se extinde și după încetarea exercitării funcției de notar, cu excepția cazurilor când legea sau persoanele interesate eliberează fostul notar de această obligație.

Apreciind importanța confidențialității testamentului pentru protejarea voinței testatorului, unii autori [5, p.64] au găsit de cuviință să includă în conținutul definiției noțiunii de testament caracterul secret al acestuia, cu titlu de element definitoriu al noțiunii respective. Însă, apreciind limitele de extindere a acestui caracter, considerăm că prin stabilirea lor în practică ar putea fi create diferite dificultăți la realizarea acestei libertăți a testatorului.

Analizând această prevedere legală, putem afirma că confidențialitatea se extinde asupra tuturor persoanelor care au participat în limita atribuțiilor funcționale sau care, în temeiul unei necesități legale, au participat sau au asistat la întocmirea, modificarea sau revocarea testamentului. Cu titlu de precizare, vom consemna că cerințele acestui principiu se extind asupra a două categorii de persoane: persoanele care, în limita atribuțiilor funcționale, participă la întocmirea testamentului și persoanele care, în baza unor cerințe legale, au asistat la semnarea testamentului sau au semnat testamentul.

Referitor la categoria persoanelor care participă la întocmirea, modificarea, revocarea și autentificarea testamentului, considerăm că legiuitorul național într-un mod lapidar a expus în dispoziția art.1463 cine sunt acestea: „notarul, o altă persoană care autentifică testamentul”, deoarece în practica notarială se atestă că la întocmirea testamentului mai poate participa secretarul angajat la biroul notarial, iar în unele cazuri, când testatorul este o persoană străină care nu cunoaște limba de stat, la întocmirea, modificarea sau revocarea acestuia mai trebuie să participe în mod obligatoriu și un traducător autorizat, care la fel își aplică semnătura pe testament.

Dincolo de persoanele care, în limita atribuțiilor funcționale, participă nemijlocit la întocmirea, modificarea sau la revocarea testamentului, în practică se mai pot întâlni situații când, după întocmirea testamentului, unor persoane, în limita atribuțiilor funcționale, le pot deveni cunoscute informații despre întocmirea testamentului, spre exemplu: efectuând un control la biroul notarial, unul dintre reprezentanții Ministerului Justiției a aflat despre existența testamentului și în timpul vieții testatorului ar putea divulga informații despre existența acestuia unor persoane care pot avea interes asupra masei bunurilor succesoriale.

Prin urmare, considerăm că prevederile legislației nu indică pe deplin persoanele care cad sub incidența acestei interdicții legale, iar această lacună legală în unele cazuri poate genera careva dificultăți la realizarea dreptului de moștenire al testatorului, deoarece prin divulgarea secretului ce ține de întocmirea testamentului se poate altera voința reală a testatorului.

Sub acest aspect, propunem, cu titlu *de lege ferenda*, ca în art.1463 din Codul civil sintagma „o altă persoană care autentifică testamentul” să fie modificată în următoarea redacție: „o altă persoană care, în limitele atribuțiilor sale funcționale, autentifică testamentul, participă la întocmire, sau a cunoscut despre existența acestuia”.

Prin această modificare se pretinde a extinde obligațiunea de confidențialitate asupra unor persoane care, în limita atribuțiilor profesionale, pot participa la întocmirea testamentului, cum ar fi: secretarul notarului sau traducătorul, în cazul când acesta este întocmit în limba de stat, iar testatorul nu o cunoaște.

Cât privește persoanele care, în limita atribuțiilor funcționale, au cunoscut despre existența acestuia, considerăm ca acestea la fel trebuie incluse în dispoziția art.1463, întrucât ne referim la o categorie distinctă de persoane ale organelor de drept sau la reprezentanții unor autorități publice, cum ar fi, spre exemplu, funcționarii Ministerului de Justiție, cărora, în limita obligațiilor de serviciu ce țin de supravegherea legalității actelor notariale, le pot deveni cunoscute informații despre întocmirea unui testament de către o persoană ce se află în relații de rudenie și divulgarea acestei informații ar putea altera pe viitor existența testamentului.

Un alt aspect care ar contribui la realizarea în mod corespunzător a acestui principiu poate fi desprins din formalitățile pe care se legitimează obligațiunile martorilor care au asistat la întocmirea testamentului de a nu divulga informații despre acest act juridic. Atât în Codul civil, cât și în alte legi nu există unele prevederi prin care s-ar legitima obligațiunea martorilor de a nu divulga secretul întocmirii testamentului, ceea ce în practică poate crea unele dificultăți în acest sens.

În legislația unor state europene, spre exemplu în Codul civil al Greciei, se prevede că „martorii vor depune jurământ înaintea notarului și a testatorului că vor păstra secretul dispozițiilor testamentului până la publicarea acestuia” (art.731) [6, p.246].

Ținând seama de nivelul conștiinței juridice a populației, considerăm că în Legea Republicii Moldova cu privire la notariat trebuie introdusă o reglementare prin care martorilor li s-ar impune obligația să depună jurământul în fața notarului despre nedivulgarea secretului întocmirii actului notarial.

Prin urmare, confidențialitatea constituind o exigență legală, necesită a fi respectată de toate persoanele care, în limita atribuțiilor lor funcționale, au cunoscut informații despre existența testamentului, în scopul protejării voinței testatorului, pentru a se preveni orice periclitări din partea persoanelor care au interes în a obține bunurile testatorului pe calea moștenirii legale sau în baza emiterii unui alt testament.

Ținând cont de faptul că, potrivit unei opinii doctrinare [5, p.64], în unele definiții doctrinare confidențialitatea este reflectată ca un element definitoriu al testamentului, care mai poate fi calificat ca un caracter juridic al testamentului, considerăm că principiul confidențialității se află într-o corelație cu caracterul revocabil al testamentului, care, la rândul său, constituie și un element de substanță al principiului libertății testamentare.

Bibliografie:

1. COJOCARU, E. *Dreptul notarial*. Chișinău: Ruxanda, 1998. 215 p.
2. CONSTANTINESCU, E., CHIBAC, Gh., BONDARCIUC, O. *Notariat*. Chișinău: Pontos, 2001. 222 p.
3. LEȘ, I. *Manual de drept notarial*. Ediția a 2-a. București: C.H. Beck, 2008. 207 p.
4. Legea cu privire la notariat, nr.1453-XV din 08.11.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.154-157/1209. <http://lex.justice.md> (vizitat la 14.02.2014)
5. Constantinescu E. *Unele aspecte ale dreptului succesoral al Republicii Moldova*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 1996. 152 p.
6. *Greek civil Code* / translation by Constantin Taliadoros, ANT.N Sakkoulas Publishers Athens - Komotini, 2000. 366 p. www.ruiangrecece.gr. Codul civil al Greciei (accesat la 07.04.2014).

Prezentat la 14.05.2014